

2019 YILI AVRUPA PARLAMENTOSU SEÇİMLERİ VE TÜRKİYE

Selim Vatandaş

İNSAMER

IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Vatandaş, Selim. “2019 Yılı Avrupa Parlamentosu Seçimleri ve Türkiye”, 31.05.2019.

Analiz

Seçim, bir politik sistemde bireylerin talep ve tavırlarının en somut göstergesidir. Avrupa kamuoyu 23-26 Mayıs 2019 tarihlerinde, 1979’dan günümüze dokuzuncu kez Avrupa Parlamentosu’ndaki (AP) temsilcilerini belirledi. Yaklaşık 370 milyon kişinin katıldığı ve dünyanın ikinci en büyük seçimi olan AP seçimlerinde halkın verdiği mesaj oldukça net oldu: Avrupa kamuoyu değişimi çağırıyor!

2019 yılı AP seçimleriyle birlikte merkez sağ ve merkez sol ilk defa parlamentoda çoğunluğu kaybetti. Avrupa kamuoyu ana akım partilerin koltuklarını liberal ve yeşil partilere paylaştırdı. 1979’dan itibaren seçimlere katılım oranı giderek düşerken 2019 seçimlerinde %51 ile son 20 yılın en yüksek katılım oranını yakaladı. Seçimlerde Yeşiller [The Greens/EFA] ve liberal kanadı temsil eden Avrupa Liberalleri ve Demokratları İttifakı [ALDE] dikkate değer bir

başarı elde etti. Aşırı sağ temsil eden Özgürlük ve Demokrasinin Avrupası’nın [EFDD] ise bir önceki döneme göre kısmen güç kazandığı görüldü fakat genel olarak 2019 seçimlerinde aşırı sağın ve Avrupa şüpheli kanadın kayda değer bir ilerleme kaydetmediğinin de altını çizmek gerekiyor.

Avrupa Parlamentosu ne yapar?

AP, Avrupa Birliği’nin (AB) “en demokratik” kurumu olmasına rağmen AB vatandaşlarının çok azının AP’nin mahiyetine ilişkin bilgisi bulunmaktadır. AP, AB’nin eş yasama organı olmakla birlikte klasik yasama organları gibi yeni kanunlar çıkaramamaktadır. 751 sandalyeye sahip AP kompozisyonu, beş yıllık dönemler hâlinde AB’ye üye devletlerde oy kullanabilecek tüm AB vatandaşlarının oylarıyla oluşturulmaktadır.¹ Koltuk sayısı üye

İNSAMER
IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

devletlerin nüfusuna göre paylaşılan AP'de milletvekilleri kendi ülkelerinin değil AB'nin çıkarlarını temsil etmek zorundadır. Çoğu AP üyesi kendi ülkesindeki ulusal partilerle bağlantıya sahiptir ve bu milletvekilleri AP'de siyasi gruplar olarak çalışmalarını yürütmektedir.²

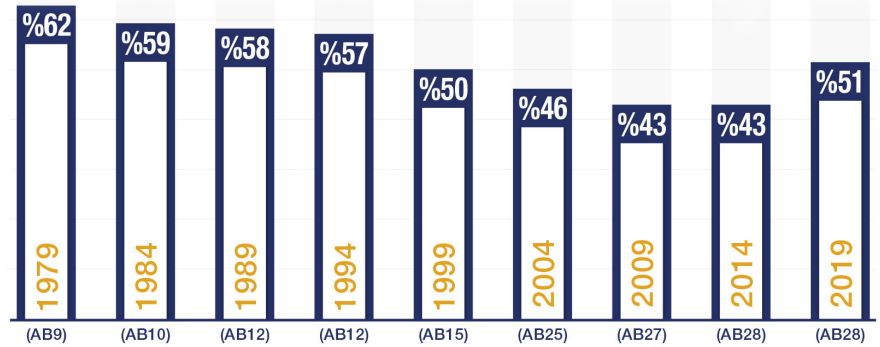
AP, Birlik içinde yasama, denetim ve bütçe başlıklarında üç temel role sahiptir: AB'de yasama organı iki başlıdır. AB yasama sürecinde AP, karar alma ve kanunlarda iyileştirme görevini AB Bakanlar Konseyi ile paylaşmaktadır. AP, özellikle Avrupa Komisyonu olmak üzere bütün AB kurumları üzerinde demokratik gözetim uygulama yetkisine sahiptir. AP, AB bütçesi ile ilgili yetkiyi AB Bakanlar Konseyi ile paylaşır; bütçe prosedürünün sonunda bütçeyi onaylar veya reddeder; dolayısıyla AP, Birlik harcamalarını etkileyebilecek kurumlardan biridir.³

2019 Parlamento Seçimlerine Katılım ve Demokrasi Açığı Endişesi

AB'ye yöneltilen eleştirilerden bir kısmı Birliğin "demokrasi açığı" üzerine odaklanmaktadır. Demokrasi açığı, halkın devrettiği yetkilerle seçilmiş AP'nin, Birlik içindeki yetkilere hâkimiyeti arasındaki açık anlamına gelmektedir. AP, AB kurumlarının kararlarını ve işleyişini etkileyebilme noktasında kısıtlı yetkilere sahiptir: AP vergi toplayamaz, yeni kanun çıkaramaz ve Avrupa Komisyonu'nu kararlarından dolayı sorumlu tutma noktasında geniş bir yetkisi yoktur.

AP için söz konusu demokratik açık, bir yönetim sisteminin işlemesi için gerekli olan liderler ve vatandaşlar arasındaki bağı zayıflatmaktadır. Nitekim AP seçimlerine halkın

AP SEÇİMLERİNE KATILIM ORANI, 1979 - 2019

Kaynak: EPRS

katılım oranı, uzun yıllardır parlamentonun siyasi etkisi ve güvenilirliğine paralel olarak "düşük" olarak ifade edilebilecek %40'lar seviyesinde seyretmektedir. 2019 seçimleri bu hususta son 20 yılın istisnası olmuş ve Avrupa kamuoyunun seçimlere olan ilgisinin arttığı gözlenmiştir. AP'deki demokrasi açığının Birlik içinde oluşturduğu çatlak, Birliğin meşruiyet krizini de beraberinde getirmekte ve bu durum AB karşıtı medya tarafından AP'nin etkin(siz) liğinin sürekli olarak dile getirilmesine neden olmaktadır.

Aşırı sağ ve Avrupa şüphecilerin yükselişi endişelendirmeli mi?

AP'de Yeşiller sürpriz bir başarı yakalamış ve mevcut sandalye sayısını 15 sandalye daha artırmıştır; Almanya'da ikinci, Fransa'da üçüncü sıraya yerleşmiş, Finlandiya'da oyların %16'sından ve Birleşik Krallık'ta ise %12'sinden fazlasını almıştır. Daniel Klemen'in ifadesiyle Yeşiller, "sıra dışı konumdan ana akım olmaya doğru eğilim gösteren bir güç kazanmıştır." Bu noktada Yeşiller'in yükselişinin dikkate değer olduğunu ifade etmek gerekmektedir.

ALDE ve Yeşiller'e ilişkin gelen veriler neticesinde, AB seçmeninin oylarında geçişkenlik gösterebilen dinamik bir yapıya sahip olduğunu söylemek mümkündür. ALDE ve Yeşiller ile ilerici orta sınıfın normatif bir tutumla iklim değişimi ve AB sınırlarının esnetilmesi gibi hassasiyetleri sandığa taşıdığı

görülmektedir. Ayrıca söz konusu kanadın, Avrupa şüpheciliğini ve radikal sağ temsilcilerini Avrupa için bir tehdit olarak gördüğü ve artık parlamentoda kilit bir konuma eriştiği de ifade edilebilir. Çünkü merkez sağ [Hristiyan demokratlar-EPP] ve merkez solu [Sosyal demokratlar-S&D] oluşturan kompozisyon bir önceki döneme göre %12'lik bir koltuk kaybına uğrayarak 2019-2024 döneminde parlamentonun sadece %43'üne sahip olacaktır. Bu durum parlamento manevralarında ana akım kanadın liberallerin [112 sandalye] ve Yeşiller'in [69 sandalye] desteğine muhtaç olacağını göstermektedir.⁴

Seçimlerde aşırı sağ ve popülist kanadın gücünü pekiştireceği endişesine rağmen seçmen, oylarını ana akım ve Avrupa destekçisi [pro-European] partilerden yana kullanmıştır. Merkez sağ ve merkez sol bloklar parlamentoda çoğunluğu kaybetmiştir fakat AB fikrine pozitif yaklaşan partiler olan liberaller ve Yeşiller'le

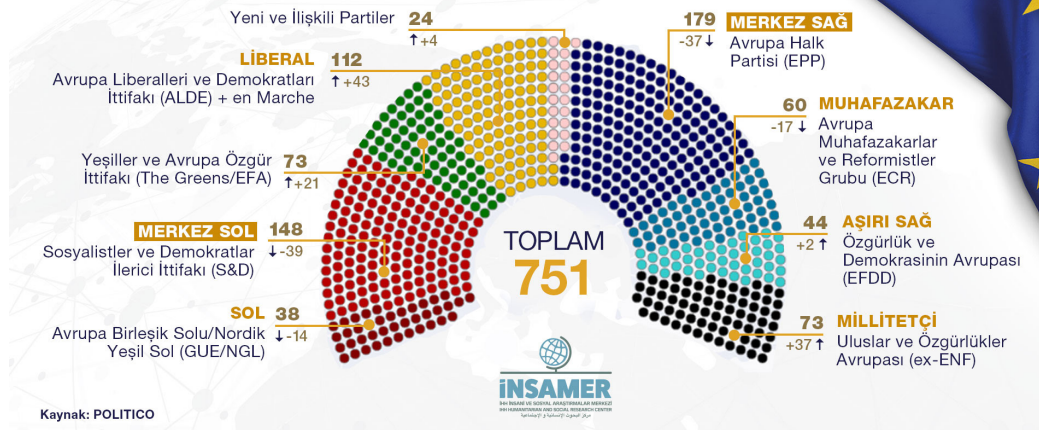
birlikte hareket ettiklerinde 751 üyeli yasama organının baskın gücü olmaya devam edecekleri gözlemlenmektedir. Bu bağlamda merkezin tutulmaya devam edildiğini ifade etmek mümkündür fakat Brüksel karşıtı ulusalcı aşırı sağın aşama kaydettiğinin de altını çizmek gerekmektedir.

Aşırı sağ, Avrupa şüphecilerle bir araya geldiğinde artık parlamentonun %25'lik kısmını oluşturabilecek bir güce sahiptir. Ivan Krastev'e göre AB'yi ve avro alanını desteklemeyen aşırı sağ ve Avrupa şüpheciler, eğer parlamentoda mobilize olabilirlerse üçte birlik çoğunlukla Avrupa Komisyonu'nun Birlik içinde Polonya ve Macaristan gibi demokrasi ve hukukun üstünlüğü ilkelerini ihlal eden devletlere yaptırım uygulamasına karşı "blokaj"

oluşturabileceklerdir.⁵ Bu ise, AB normlarına riayet konusunda hassasiyet gösteren taraflar adına kaygı vericidir.

Aşırı sağ partilerin ve Avrupa şüphecilerin neyi yıkacakları üzerine bir uzlaşma sağlayabileceklerini söyleyebilmek mümkündür fakat neyi inşa edeceklerine ilişkin bir oydaşmaya gidebileceklerini ifade etmek zor görünmektedir. Söz konusu kanadın parlamentoda yapıcı [constructive] bir eğilim göstermekten ziyade zorlayıcı [obstructive] bir kuvvet kullanması beklenmektedir.⁶

2019 AVRUPA PARLAMENTOSU SEÇİMLERİ, KOLTUK DAĞILIMI

Avrupa Kamuoyunun Muhtevasına İlişkin Bir Tahayyül

AP seçimlerinin hemen öncesinde Avrupa'nın önde gelen düşünce kuruluşu ECFR'nin gerçekleştirdiği YouGov anketinin sonuçları, Avrupa kamuoyunun eğilimleri hakkında kayda değer bulgular sunmuştur. Araştırma, AP'nin temsilcileri gözlemlendiğinde dört farklı eğilimin hâkim olduğunun altını çizmektedir. Söz konusu araştırmadan yola çıkılacak olursa dört farklı eğilimin seçimler sonrasında da kısmen değişen oranlarda AP'ye hâkim olmaya devam ettiğini ifade etmek mümkündür.

Birinci grup; AB'de sistemin bir şekilde işlemeye devam ettiğini ve Birlik içinde anlamlı bir dönüşümün siyasal ifade ve de oylama ile

gerçekleşebileceğini düşünmektedir. Bu grup pastanın %25'lik dilimini oluşturmaktadır.

AB'nin nispeten açık fikirli yüzünü temsil eden ikinci grup ise, dar bir milliyetçiliğe karşı çıkmakta ve sorunların çözüm yollarının ulus üstü olanaklarda [yani Brüksel havuzunda] mümkün olabileceğini ifade etmektedir. Bir diğer çeyreği teşkil eden bu grup, ulusalcı arayışların Avrupalı halkların geleceği için bir problem teşkil ettiğinin ve çözümün ortak bir noktada aranması gerektiğinin altını çizmektedir. AB'ye yaklaşımlarının pozitif olduğunu ifade edebileceğimiz bu iki grup, kamuoyunun yaklaşık yarısını temsil etmektedir. 23-26 Mayıs tarihlerinde gerçekleştirilen yeni AP seçim sonuçlarında liberaller ve Yeşiller'in oy sayılarındaki artışla söz konusu iki grup içinde derinleşme ve çeşitliliğin pekiştiğini söylemek mümkündür.

Üçüncü grup ise, AB siyasetinin hem AB düzleminde hem de üye devletler nezdinde problemleri olduğunu düşünmektedir. AB'nin yumuşak karnı niteliğindeki üçüncü grup geçişken bir oy yapısına sahiptir ve Avrupa kamuoyunun üçüncü çeyreğini temsil etmektedir.

AB'de "duvarların arkasında yaşamak isteyen" ve radikal bir noktada bulunan bir diğer grup ise aşırı sağdır. Ulusalcı ve kapalı eğilimlere sahip olan bu grup %15'lik bir payı temsil etmekte ve yaklaşık %10'luk bir orana sahip Avrupa şüphecilerle birlikte %25'lik bir oranla AB'nin "sert" kanadını oluşturmaktadır.⁷

Aslında kompozisyon içinde büyük bir paya sahip olmayan Avrupa şüpheciler ve aşırı sağ eğilimli seçmenler, medyanın ilgi odağında olmaları ve "gür" bir sesle hitap etmeleri nedeniyle AB basınında daha çok yer almaktadır. AB şüphecilerin, basının da etkisiyle, olduklarından daha büyük görüldüğünü ve oluşturdukları algının gerçeği manipüle ettiğini söylemek

mümkündür. Bu noktada medyanın aşırı sağ ve Avrupa şüphecilerle ilişkin abartma eğiliminde olduğunu da ifade etmek gerekmektedir.

AP seçimleri Türkiye'ye ne söylüyor?

AP seçimlerinin Türkiye'nin de aralarında olduğu aday ülkeler üzerinde doğrudan bir bağlantısı bulunmamaktadır fakat AP'nin yeni üye kabulünde karar verme yetkisinden dolayı seçimlerin Türkiye açısından birtakım dolaylı etkileri beraberinde getireceğini söylemek mümkündür.⁸ AP'de Türkiye'nin AB üyelik sürecine ilişkin desteğin bulunmadığını, bunun ötesinde AP'nin müzakerelerin durdurulması için 2016 Kasım, 2017 Temmuz ve 2019 Mart döneminde aldığı kararlarla Birliğin diğer organlarına baskı uyguladığını da belirtmek gerekmektedir.

AP'nin Türkiye'nin üyelik müzakerelerinin sona erdirilmesi gerektiğine ilişkin kararlarının Türkiye-AB ilişkilerinde "kışkırtıcı" bir nitelik taşıdığı ve bu kararların AB Konseyi için aslında sadece tavsiye niteliğinde olduğunun altı çizilmelidir. Bu noktada Türkiye'nin de AP içindeki radikal ve popülist söylemlere karşı kısır bir etki-tepki döngüsündeki reaksiyoner tutumundan kaçınması; yapıcı ve

bütüncül bir yaklaşım dilini muhafaza etmesi önemlidir.

AP ile dirsek temasında olan Avrupa Komisyonu da Türkiye'ye yoğun eleştiriler getiren bir diğer kanadı teşkil etmektedir. Komisyon özellikle 2013 yılındaki Gezi Olayları'ndan günümüze, yayımladığı ilerleme raporlarında Türkiye'nin temel hak ve özgürlükler, adalet, işçileri, ekonomi gibi alanlarda AB müktesebatından giderek uzaklaştığına sürekli olarak vurgu yapmaktadır. Türkiye ise Avrupa Komisyonu'nun eleştirilerine karşı; kendi güvenlik endişelerinin AB tarafından göz ardı

*Türkiye'nin
de AP içindeki
radikal ve
popülist
söylemlere
karşı [...] yapıcı ve
bütüncül bir
yaklaşım dilini
muhafaza
etmesi
önemlidir.*

edildiğini ve Birliğin Türkiye'ye karşı "eşit göz hizasında olmayan" ikircikli bir tavır sergilediğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda AP'nin ve Avrupa Komisyonu'nun Türkiye ile ilgili yaklaşımlarının birbirine yaklaştığı gözlemlenmektedir.

Bunun yanında 2019 yılı AP seçimlerinde Yeşiller'in yükselişinin Türkiye için kaygı verici bir durum olduğunun da altını çizmek gerekmektedir. Çünkü Türkiye tarafından terör örgütü olarak kabul edilen PKK ve FETÖ/PDY'ye karşı sempatiyle yaklaşan Yeşiller kanadı, Türkiye'ye en az sağ popülistler kadar zarar verebilecek potansiyele sahiptir. Nitekim Yeşiller'in AP'de Türkiye ile ilgili alınacak kararlarda aşırı sağ partiler gibi katı bir tavır sergilemesi beklenmektedir.

Güvenlik ve ekonomi başlığındaki krizlerde son altı yıldır bir derinleşme yaşayan Türkiye'nin söz konusu iç güvenlik paradigmasına ilişkin AB kanadından Türkiye'ye demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygı gibi uluslararası toplum normlarına hassasiyet göstermesi gerektiğine ilişkin bir baskı bulunmaktadır. Bu etki, Türkiye-AB ilişkilerinde ötekileştirici ve popülist söylemler dolayısıyla kırılmalara neden olabilmektedir. Oysa Türkiye, AB siyasetine olumlu katkılar sunabilecek ve AB'nin sorunlarına çözüm önerileri getirebilecek önemli bir aktördür; fakat ne var ki bu pozisyonun yeniden hatırlanması için bugün ne aktörler ne de dengeler müsait görünmektedir.

Sonnotlar

- ¹ John Maccormick, *Avrupa Birliği'ni Anlamak*, İstanbul: Big Bang Yayınları, 2015, s. 64.
- ² *Avrupa Birliği Nasıl Çalışır?*, Avrupa Komisyonu, Brüksel: 2014, s. 9.
- ³ age., s. 10.
- ⁴ John O'Sullivan, "Understanding the Results of the European Parliamentary Elections" *National Review*, May 28, 2019. <https://www.nationalreview.com/2019/05/understanding-the-results-of-the-european-parliamentary-elections/> (30.05.2019).
- ⁵ Ivan Kretev, "The Far Right Is Here to Stay", *The New York Times*, May 28, 2019. <https://www.nytimes.com/2019/05/28/opinion/european-elections.html> (30.05.2019).
- ⁶ Jen Kirby, "The "Green wave" and 4 other takeaways from the European parliamentary elections", *Vox*, May 28, 2019. <https://www.vox.com/2019/5/28/18642498/european-parliament-elections-2019-takeaways-greens-salvini-brexit-eu> (30.05.2019).
- ⁷ İlgili tahayyül Mark Leonard'ın "Is Winter Coming to the EU?" başlıklı makalesinden esinlenerek oluşturulmuştur; Mark Leonard, "Is winter coming to the EU?", European Council of Foreign Relations, April 24, 2019, https://www.ecfr.eu/article/commentary_is_winter_coming_to_the_eu_parliament_elections (30.05.2019).
- ⁸ Hacı Mehmet Poyraz, Oğuz Güngörmez, Furkan Onur Kavukçu, "Aşırı Sağ ve Brexit'in Gölgesinde 2019 Avrupa Parlamentosu Seçimleri" *SETA Analiz*, Mayıs 2019, <https://setav.org/assets/uploads/2019/05/A283Tr.pdf>